

Autor: Greg Johnson

Každý ví, že bez práce nejsou peníze. I pokud vám někdo peníze bez dalšího dá, jde prostě jen o plody cizí práce. Peníze přece nerostou na stromech, že?

Je tomu ale skutečně tak? Jen proto, že vy jste kvůli penězům museli pracovat, musel i člověk, co vám zaplatil? A co člověk nad ním? Pokud jdete po stopě peněz dostatečně daleko a vysoko, nakonec narazíte na někoho, kdo pro peníze pracovat nemusel. Získal je zadarmo, za nic. Ani je nemusel sesbírat z příslovečného stromu – prostě je vytvořil z ničeho: takového člověka nazýváme bankéř.

Parlamentní demokracie obrazem

Na rozdíl od těch, kteří musí napřed vyprodukovat věci se skutečnou hodnotou, než je spočtou a zaevidují do účetnictví, bankéř svůj produkt vytváří pomocí účetnictví. Celá paleta služeb bankovního sektoru – spořicí účty, šekové účty, bonusové toastery zdarma, šekové knížky potištěné kachničkami či zlatými retrivry – tak slouží více méně jako zástěrka pro skutečnost, že jádrem bankovníctví je tvorba peněz z ničeho.

Když jsem byl malý kluk, jedna z bank v mém rodném městě rozdávala dětem spořicí prasátka. Dnes to považuju za propagandistický majstrštyk: vyvolává to totiž iluzi, že – stejně jako v případě prasátka – můžou banky vydat pouze ty peníze, které přijmou. Banky ale nemusí schraňovat vaše vklady – vypůjčují je. Každý dolar z vašeho šekového nebo spořicího účtu je vypůjčen desetkrát. Tak vytváří pomocí účetnictví peníze z ničeho – to je ovšem jen úplná špička pomyslného ledovce. Bankéři k tomu vůbec nepotřebují budovy s pseudoantickými sloupy zvenčí a přepážkami uvnitř, spořicí a šekové účty a všechny další propriety, které si s bankovníctvím spojujeme.

Přestože vámi vypůjčené peníze jsou vytvořené z ničeho, musíte je splatit – a s úrokem. Když splácíte, peníze si z ničeho vytvořit nesmíte. Musíte je vydělat prací. Musíte vyprodukovat skutečné zboží či služby – a tak bankéři půjčením z ničeho vytvořených peněz získávají zástavu na budoucí produkci skutečného zboží a služeb.

Co jsou to vůbec peníze? Peníze slouží jako prostředek směny, který umožňuje převést plody naší práce do snadno přenosných předmětů, které můžeme na oplátku směnít za plody práce jiných. Příliš nesejde na tom, co k této funkci vybereme. Jako peníze může posloužit cokoli od kousků lesklého kovu přes barevné ústřižky papíru, elektronická data až po lastury – pokud je řezník, pekař nebo výrobce svícňů jako takové přijme.

Peníze nemusí mít žádnou vnitřní hodnotu – vlastně je ku prospěchu, pokud je tato hodnota blízká nule – jinak mají lidé tendenci peníze místo volného oběhu hromadit, což způsobuje

ekonomický jev zvaný deflace, kdy hodnota peněz jako komodity (tzn. vzájemně zastupitelného zboží, pozn. DP) stoupá, protože se snižuje jejich nabídka. (Když nabídka komodity peněz roste a jejich hodnota klesá, mluvíme o inflaci /z lat. *inflare* - nafouknout/. Stojí za to se ptát: Lze se vyhnout oběma neblahým situacím tím, že peníze samy o sobě nemají žádnou hodnotu, tj. nejsou komoditou, kterou lze koupit a prodat jako třeba cihly nebo máslo?)

Pokud jsou nejlepší peníze ty s nulovou vnitřní hodnotou, nejhorším druhem peněz jsou cenné kovy. Nejlepší druh by pak byl plně nehmotný - data v počítači. I papírové peníze lze hromadit, třeba pro případ, že cena toaletního papíru se vyšplhá příliš vysoko. (Možná nejlepším způsobem, **jak zabránit hromadění peněz** by bylo **vytištění data konce platnosti na bankovky.**)

Ideálně by měly mít peníze úlohu skromného služebníka skutečné ekonomiky, produkující skutečné služby a zboží. Nabobtnaly však do role žárlivého tyрана, který skutečnou ekonomiku škrtí. Nejjednodušším příkladem je prachobyčejná ekonomická krize. Při ekonomickém poklesu nepřestane země náhle plodit, kravská vemena nevyschnou a lidé naráz nezhloupnou a nezleniví. Slunce stále svítí, rostliny stále rostou, slepice pořád snášejí vejce a lidé pracují. Zboží se hromadí ve skladech a obchodech. Na straně poptávky lidé stále potřebují jíst. Sila však praskají ve švech a lidé hladoví, protože - z nějakého záhadného důvodu - naráz „není dost peněz.“

Lidé nemají peníze, které by mohli utrácet nebo se kvůli ovzduší nejistoty nechtějí rozloučit s těmi, které mají. Koneckonců - na druhé straně světa byl odhalen obří podvod, banka padla a spekulantská bublina splaskla. Je tedy pochopitelné, že zpět v Zapadákově hnije v regálech zelenina a kysne mléko a děti chodí spát hladové.

Kdyby zdravý člověk ztroskotal na úrodném ostrově, nehladověl by kvůli nedostatku peněz. Ale na tomhle obřím úrodném ostrově, kterému říkáme Země, hladoví lidé uprostřed nadbytku, protože jsme přijali diktát peněžní ekonomiky, která narušuje tu skutečnou - tak ovšem planetu spravovat nelze.

Zjevným řešením je prostě zvýšit nabídku peněz. Je nutné učinit spotřebitelskou poptávku efektivní, aby se trh vyčistil a život mohl plynout dál. Nejjednodušší způsob pro vládu je vytisknout peníze a rozdat je lidem. Vzpomínáte na „stimulační šek“ G. W. Bushe v roce 2008? Šlo o peníze zadarmo, rozdané lidem za účelem podpory ekonomické aktivity. Účinek byl pochopitelně zanedbatelný, přesto šlo o ekonomicky a morálně o podstatně prospěšnější postup než Obamovy „půjčky“ a následný stimulační plán.

Zatímco v případě Bushových šeků šly miliony přímo ke spotřebitelům, kteří je *koupí* zboží a služeb napumpovali obratem zpět do ekonomiky, půjčky a následné **Obamovo utrácení** šly převážně do kapes hrstky politických insiderů s konexemi. Jak se ukázalo, jen zlomek peněz byl použit na povzbuzení americké ekonomiky. Hodně peněz skončilo za hranicemi, jiní příjemci si peníze podrželi na účtech v naději, že jak se bude ekonomika dále propadat do recese, skoupí hodnotný majetek za hubičku. Navíc i ty peníze, které se dostaly do americké

ekonomiky, se tam nedostaly bezpodmínečně – stále bylo potřeba splatit jistinu a úroky. V případě Bushových šeků šly peníze do ekonomiky bez dalšího prostřednictvím nákupů zboží a služeb přímo do ekonomiky.

Jak jsme ale viděli, peníze zadarmo se neobjevují pouze jako součást příležitostných nouzových balíčků. Pro banky jsou každodenním chlebíčkem.

Pokud jsou peníze z něčeho vytvářeny běžně, je načase se ptát: Měli bychom tuto činnost přenechat bankám nebo snad existuje lepší způsob?

Proč nenechat vládu jednoduše vytvořit peníze a pak je posílat jednotlivcům jako měsíční šeky, aby je utratili dle chuti? Tyto peníze by povzbudily ekonomiku přímo prostřednictvím nákupu zboží a služeb, zatímco bankami vytvořené peníze ve formě půjček musejí být splaceny s úrokem, což vede k vytvoření třídy parazitů, která úročnými půjčkami komodity získané volně z něčeho získává podíl na skutečné produkci.

Jistě, v každém odvětví reálné ekonomiky vznikají účetní a inventarizační náklady, ale skutečná produkce musí být na prvním místě. Napřed musíte hračky vyrobit, než je můžete začít počítat. Peníze jsou ale v bankách vytvářeny prostou účetní operací – tj. půjčkou. Bankéři „produkují“ pouhým žonglováním s čísly.

Pokud jsou peníze zadarmo součástí moderní ekonomiky, proč jednoduše nevyškrtnout parazitického prostředníka – „soukromý sektor“ a nesevřit vytváření peněz a jejich distribuci přímo spotřebitelům vládě?

Proč je vláda v roli tvůrce peněz vhodnější než soukromý sektor? Protože se na rozdíl od soukromých subjektů zodpovídá veřejnosti. Jejím účelem je zajištění obecného blaha. Navíc – v případě krize finančního sektoru se bankéři obrací na vládu, aby je na úkor daňových poplatníků vyplatila. Je načase, aby vláda vykoupila lid – na úkor bank. **Zneuznejme všechny naše dluhy** a začněme odznova s novým finančním systémem,

„Tisknutí peněz a rozesílání šeků by znamenalo inflaci!“, namítli by někteří. Jistě – ale o nic vyšší inflaci než při tvorbě peněz bankami.

Zabývejme se však i závažnější otázkou: Jsou inflace či deflace následkem komodifikace peněz? Komodifikace peněz znamená, že peníze nejsou jen pouhým prostředkem směny, ale komoditou, s níž se obchoduje a která má svou cenu (úrok). Bylo by možné úrok a druhotný (odvozený) peněžní trh částečně či úplně vyloučit? Omezila by tvorba peněz s datem konce platnosti komodifikaci peněz?

„Peníze zadarmo by znamenaly socialismus!“, namítli by další. Ano, navrhuji *socializaci* tvorby a prvotní distribuce peněz. Co následně lidé s penězi udělají je ale plně na nich a mnou navrhovaný systém je plně v souladu se soukromým vlastnictvím a podnikáním. Vlastně by je posílil, protože by znamenal eliminaci parazitické vrstvy lidí, kteří skutečnou ekonomiku usilovně vysávají a čas od času ji tvorbou a půjčováním peněz – které jsou pro ně

zadarmo, i když by měly být zadarmo pro všechny – uvrhnou do krize.

„Ale jak by bylo bez bankovních úvěrů financováno podnikání?“ Logická otázka. Asi nejlepší odpovědí je podobná pozice jednotlivce – spotřebitele a důvěryhodného producenta – oba by měli nárok na státní peníze zadarmo. Mnou navrhovaný plán by také nijak nebránil vzniku bank a úvěrových společností založených k financování podnikání – jen by nesměly generovat peníze z ničeho. Musely by přilákat vklady vyplácením úroků a následně na úrok půjčovat ze svých depozitů – a jen do jejich výše – úvěruschopným podnikatelům. Aby to fungovalo, musely by banky poskytovat nezanedbatelný úrok z vkladů a také značně úročit půjčky, ale bylo by to proveditelné. Bez debat by šlo o těžko dostupné peníze, což ale v konečném důsledku nemusí být nutně na škodu, protože se tím omezí spekulativní investice. Pokud by se peníze časem „zkazily“, nemělo by je pochopitelně smysl spořit. Nic z výše popsaného by pak nebylo nutné, pokud je *bezúročné státní financování* realistickou alternativou – což nepochybně stojí přinejmenším za úvahu.

Kromě toho by nic nebránilo podnikům financovat svou činnost a rozvoj prodejem akcií a výplatou dividend.

„Neměli by ale lidé pro obstarání peněz pracovat?“ Ano a ne. *Peníze musí obíhat*. Moderní sociální stát rozdává peníze za nic v jednom kuse v podobě dávek v nezaměstnanosti, starobních důchodů, sociálních dávek, potravinových poukazů, zdravotní péče, etc. Proč nesloučit všechny dávky do jedné rovné měsíční platby? Ta by byla vyměřena v dostatečné výši, aby fungovala jako sociální síť, jejíž existence ostatně není ničím novým. Takový systém by byl mj. spravedlivější než ten současný, který vyvlastňuje plody práce jedněch, jen aby je předal jiným. V mé vizi by šlo o *sociální péči bez přerozdělování*.

Takto pojatá „základní platba“ by nepostačovala na život v přepychu a většina lidí by stále raději pracovala. Někteří by pravidelné šeky investovali, další by jejich výplatu odložili jako přilepšení na důchod. Došlo by však k fundamentální proměně samotného charakteru práce – lidé by nepracovali, protože musí, ale protože chtějí. Naplnil by se tak socialistický sen: „dekomodifikace“ práce.

Někteří lidé by jistě času „využili“ k pokušování marihuany a brnkání na kytaru – co když ale bude jeden z nich dalším Wagnerem nebo Goethem? Také je bez sebemenších pochyb prospěšnější prodlužovat dospívání milionu bohémů než podporovat machinace tisícovky Wolfowitzů, Madoffů a Šajloků – a jejich bratranců – válečných štváčů a **producentů pornografie**.

„Takový systém by vedl obřímú schodku veřejných rozpočtů!“, zaprotestují zodpovědní – já však mluvím o tvorbě peněz a nikoliv o jejich půjčování. Proč by měla vláda nechat banky vytvářet peníze a pak si je na úrok půjčovat, když je může sama emitovat? Samotný pojem veřejného dluhu se datuje do dob, kdy jako peníze sloužily prostředky s nějakou samostatnou vnitřní hodnotou (jako zlato), které mohly banky fyzicky držet a vlády je nemohly jednoduše získat z ničeho. Vláda se schopností vytvářet peníze ale nemá nejmenší potřebu veřejného dluhu.

„Takový systém podporuje zahálku!“, budou protestovat ještě další. Nepochybně, ale na zahálce není nic špatného. Podlé mého názoru je prvotním smyslem technologického a společenského pokroku vytvoření světa, v němž nás připraví stroje o práci všechny. Cílem sociální politiky by proto mělo být vytváření podmínek pro zajištění trvale rostoucí produktivity prostřednictvím vědeckého a technologického pokroku.

Bylo by ale ekologicky nezodpovědné, dokonce katastrofické, kdybychom si dividendy rostoucí produktivity vybrali ve formě nárůstu spotřeby či prudkého populačního růstu. Společenským cílem by tak měla být stabilní spotřeba, čímž by bylo možné pokrok na poli produktivity zúročit k zavedení stále se zkracujícího pracovního týdne – jak by rostla produktivita, stačilo by k zajištění pohodlného životního standardu odpracovat 20 hodin týdně, pak 10 hodin, pak 5 a pak jednu.

Jakmile by délka pracovního týdne činila nula hodin, ocitli bychom se v „startrekové“ ekonomice, v níž vynález neomezeného zdroje levné a čisté energie skoncoval s vzácností fyzických statků a „replikátory“ umí tuto energii proměnit v libovolnou věc, jednoduše ji „vyčarovat“. V tomto světě by jedinou zbylou vzácností v ekonomickém slova smyslu byla ekologická únosná kapacita. Tu by bylo třeba svědomitě chránit udržováním populace ve stanovených mezích – případně pak populační „přebytky“ nasměrovat ke kolonizaci hvězdných systémů, terramorfování mrtvých planet, vytváření galaktických říší atd.

Jak by lidé nakládali se získaným volným časem? Takováto společnost by totiž byla vyvrcholením (a troufnu si – spolu s Hegelem – říct, skrytým vnitřním účelem) veškerého lidského snažení od chvíle kdy se člověk poprvé odlišil od zvířete a započal historii. Bylo by absurdní, kdyby tisícileté úsilí vedlo ke vzniku světa zalidněného pohodlnými a lhostejnými, ale fakticky všemocnými idioty. Představte si Homera Simpsona, jak si „replikátorem“ zhmotňuje koblihy a pivo, Duffa při sledování holografického porna, dokud se z něj nestane jedna z beztvářých hmot ve vznášecím křesle, vyobrazených ve filmu *Wall-E*. Pro takové lidi by bylo utopie škoda. Ruku v ruce s vědeckým, technologickým a společenským pokrokem musíme usilovat i o progres kulturní, duchovní a genetický, abychom stvořili rasu utopie hodnou.

Zaměstnání slouží pouze jako zdroj příjmu pro financování činností, které nás skutečně baví a naplňují. Zaměstnání je prostředkem k činnosti, která je účelem sama o sobě. Poté, co nás stroje připraví o práci a geny **Lótofagů** a jim podobných zmizí z našeho genofondu, budou se lidé moci věnovat činnostem, které považují za vnitřně hodnotné: výchově dětí, psaní knih, skládání a hraní hudby, programování, vynalézání, sportům, zahradničení, zdokonalování receptů, boji za spravedlnost, průzkumu vesmíru, atd.

V tomto království svobody nebude ekonomická nutnost svazovat lidský potenciál tvořit krásu, činit dobro a prožívat radost.

Pohybují se ve sféře science fiction a utopie, tak typických pro americkou představivost. Přesto v Americe i zbytku bílého světa vládne regresivní a dysgenické politické paradigma. Zatímco sníme o vesmírném věku, náš režim směřuje k době kamenné, v níž jsou černoši

uctívání jako hrdinové a bozi (Morganu Freemanovi byl přiřazena role „Boha“) a produkt dysgenického rasového míšení byl dosazen do nejvyššího úřadu v zemi.

Pokud chceme znovu nastoupit na cestu ke hvězdám, musíme začít pojmenováním a řešením čtyř zásadních nešvarů: dysgeniky, ekonomické globalizace, rasové nejednoty (včetně barevné imigrace) a finančního kapitalismu.

Jak nazvat toto alternativní ekonomické paradigma? V zásadě bych ho označil za národní socialismus. Moje malá antologie ekonomických herezí ale primárně čerpá z myšlenek sociálního kreditu Clifforda Hughua Douglase (1859-1952) a Alfreda Richarda Orage (1873-1934), částečně prostřednictvím Alana Wattse, díky němuž jsem se k těmto idejím prvně dostal – a **Ezry Pounda**, nejproslulejšího zastávce sociálního kreditu.

Jsem pevně přesvědčen, že pokud chce Severoamerická Nová Pravice nabídnout skutečnou alternativu stávajícímu režimu, musí se nadobro rozejít se všemi formami ekonomické ortodoxie „volného trhu“ a usilovat o obnovu a rozvoj bohaté palety ekonomických teorií Třetí cesty, zahrnující sociální kredit, distributismus, cechovní socialismus, korporativismus a populismus. Tato a další eseje, včetně ještě nevzniklých, představují můj naivní pokus započít dialog v naději, že povzbudím a přilákám další autory, kvalifikovanější ke kritice kapitalistické ortodoxie.

Vytvoření ideální utopie bude stát velmi mnoho jak pro nás, tak naše nepřátele. První krok ke svobodě – představit si ji – však nestojí nic.

Článek Grega Johnsona **Money for Nothing** vyšel na stránkách Counter-Currents Publishing.